NORGES BANK

Til Finanskomiteen

Dokument 9:1 (2019-2020) – Høring om brev til Stortinget fra Norges Banks representantskap om ansettelse av ny daglig leder av Norges Bank Investment Management (NBIM) – Etterfølgende merknader

Innledning
Nedenfor følger noen supplerende merknader til enkelte av de sentrale forholdene som ble drøftet under høringen i finanskomitéen 10. august.

Om sentralbankloven § 1-6 og om informasjon til representantskapet
Under høringen i Finanskomiteen viste representantskapets leder Julie Brodtkorb til sentralbankloven § 1-6, som fastsetter at «*Norges Bank skal informere departementet om saker av viktighet*». Hun uttalte i den sammenheng blant annet at «*Representantskapet anser det som en sak av viktighet at Tangen allerede i starten av prosessen hadde fått godkjent sitt premiss om å fortsette som hovedeier i AKO systemet*» og videre at «*Representantskapet er ikke kjent med at sentralbanksjefen orienterte departementet om denne forutsetningen.*»

Videre uttalte Brodtkorb (i svar til Sivert Bjørnstad) at «*Så ut fra de opplysningene vi her har er det ikke opplyst om at man ga en enkelt kandidat ja på et premiss om å kunne fortsette sitt eierskap i AKO-systemet. Så hvis det ikke er opplyst for Finansdepartementet så mener representantskapet at det er brudd.*» Hun legger til at «*Og jeg må også informere komiteen om at dette var helt ukjent for representantskapet frem til vi fulgte pressekonferansen den 28.5.*»

Det vises nå til Finansdepartementets brev 12. august 2020 til Stortinget med Svar på spørsmål nr. 2251 til skriftlig besvarelse fra stortingsrepresentant Sivert Bjørnstad. Departementets vurdering er at Norges Bank ikke har brutt sentralbankloven i sakens anledning.

Informasjon om at Tangen skulle beholde eierandeler i AKO Capital ble blant annet gitt i et eget dokument fra tilsynssekretariatet til representantskapets møte 22. april – hvor det basert på en nyhetsmelding fra Norges Bank heter:

«*Videre prosess om Tangens privatøkonomi før tiltredelse.*

<u>Det var avklart med hovedstyret at Nicolai Tangen fortsatt skulle ha eierandeler i Ako</u> og at han vil organisere sin tilknytning slik at den er i tråd med Norges Banks etiske regelverk. Den detaljerte organiseringen går compliance funksjonene i Norges Bank nå gjennom i dialog med Tangen for å sikre etterlevelse med regelverket.» (Understreket her.)

Det het ellers i hovedstyrets brev 29. april til representantskapet under punktet om «fremtidig eierstruktur» (side 7) at «*I tillegg til de indirekte interessene i AKO Capital som Tangen har gjennom AKO Capital (Jersey) Limited, som p.t. ligger i AKO Trust, har han i*

dag en direkte eierandel med 69,34 prosent av stemmene i selskapet. Tangens andel i selskapet skal reduseres til under 50 prosent.»

Representantskapets brev av 11. juni 2020 til Stortinget tar ikke opp noe spørsmål om brudd på informasjonsplikten etter sentralbankloven. Dette har heller ikke tidligere blitt tatt opp med hovedstyret eller sentralbankledelsen. Spørsmål om brudd på sentralbankloven har ikke blitt forelagt sentralbanken, slik forsvarlig og normal saksbehandling tilsier.

I representantskapets brev 23.4.2020 til hovedstyret lyder Spørsmål 2.8: *«Etter sentralbankloven skal Norges Bank informere departementet om saker av viktighet. Kan det redegjøres for når og hvilke temaer Finansdepartementet er orientert om i ansettelsesprosessen?»*

Hovedstyret besvarte dette i brev 29.4.2020, og uttalte blant annet (side 18):

«... 23. mars hadde finansministeren en telefonsamtale med sentralbanksjefen. Samtalen handlet om Norges Banks undersøkelser om kandidatens egnethet opp mot de kvalifikasjonskravene som var stilt og om fremtidige spørsmål som en kunne regne med at ville komme, for eksempel skattemessige forhold. Samtalen krevde ikke oppfølginger fra verken departementet eller Norges Bank.»

Etter dette har sentralbankledelsen ikke fått noen spørsmål eller merknader fra representantskapet om informasjonsplikt overfor Finansdepartementet, og langt mindre om mulig brudd på sentralbankloven.

Etter den 22. april har representantskapet ikke gitt sentralbankledelsen adgang til å være til stede og uttale seg under alle møter de har hatt til behandling av saken, jf. sentralbankloven § 2-18 annet ledd om at «Sentralbanksjefen og visesentralbanksjefene skal være til stede, med mindre representantskapet bestemmer noe annet eller det foreligger gyldig forfall.» Banken har derfor ikke hatt anledning til å oppklare eventuelle uklarheter mv.

Utredningsplikt og habilitet etter forvaltningsloven

Under høringen ble det reist spørsmål om ansettelsen av Tangen var tilstrekkelig godt utredet, og da særlig knyttet til spørsmålet om Tangens habilitet.

Forvaltningsloven § 17 stiller krav om at forvaltningsorganet skal påse at en sak er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Det er ikke et generelt krav til separat eller ekstern utredning av habilitet etter forvaltningsloven. Banken har vurdert risikoen for juridisk inhabilitet etter forvaltningsloven på flere stadier i prosessen. Tidlig i prosessen vurderte hovedstyret at Tangen måtte tre ut av alle verv og posisjoner i AKO-gruppen og omorganisere sine økonomiske interesser for på den måten å redusere blant annet risikoen for interessekonflikter og inhabilitetssituasjoner. Ut over dette må eventuelle spørsmål om habilitet vurderes konkret fra sak til sak, basert på relevant faktum. Hovedstyret redegjorde for dette i sitt brev til representantskapet 27. mai i år.

Hovedstyrets utgangspunkt er at avtaleverket sikrer full uavhengighet mellom NBIMs og AKOs disposisjoner. Hovedstyret har behandlet og etablert prosedyrer for håndtering av mulige gjenværende spørsmål om habilitet. Hovedstyret vedtok 24. juni at visesentralbanksjefen med særlig ansvar for oppfølgingen av oljefondet skal treffe avgjørelser på vegne av hovedstyret hvis leder NBIM må fratre som inhabil i en enkeltsak.

Under høringen ble det reist spørsmål fra representanten fra Sosialistisk Venstreparti om sentralbanksjefen kunne gi noen konkrete eksempler på disposisjoner som Tangen eller NBIM ville være avskåret fra som følge av Tangens eierskap i AKO Capital.

Hovedstyret behandlet i denne sammenheng interne kontrolltiltak i møte 27. mai og 24 juni. Ett av disse var at NBIM-ansatte kan pålegges restriksjoner som gjør at NBIM ikke har forretningsmessig kontakt med AKO-selskapene og deres ansatte. Dette innebærer at:

- NBIM skal ikke benytte AKO som ekstern forvalter eller kjøpe andre tjenester av AKO-selskaper
- NBIM skal ikke inngå avtaler om verdipapirlån (Securities lending) direkte med AKO-selskaper
- NBIM skal ikke handle vesentlige aksjeposter direkte med AKO-selskaper (OTC-handler).

Disse begrensningene har ikke vesentlig betydning for NBIMs virksomhet. Ut over dette kan NBIM som ledd i den løpende virksomheten ellers handle som normalt i markedene, uavhengig av om AKO skulle være reell motpart.

Etiske prinsipper
Det ble under høringen reist ulike spørsmål om forholdet til hovedstyrets etiske prinsipper for ansatte i Norges Bank og behovet for godkjennelser og dispensasjoner.

Hovedstyret mener at Tangens økonomiske forhold etter omorganisering og med de avtaler som er inngått, er i samsvar med de etiske prinsippene og innenfor det etiske rammeverket som gjelder for alle ansatte i Norges Bank, inkludert prinsippenes punkt 9 om eierinteresser mv. Hovedstyret har vurdert og lagt til grunn at Tangens eierinteresser etter alle gjennomførte tiltak ikke «er eller kan framstå å være i konflikt med de interesser som den ansatte skal ivareta». Ytterligere godkjennelser av sentralbanksjefen er da ikke nødvendig. Av samme grunn er det da heller ikke aktuelt med noen dispensasjon etter punkt 9 sjette ledd for «ubetenkelige» tilfeller, som kun er aktuelt hvis eierinteressen mv. ellers ville vært i strid med forbud i de etiske prinsippene.

Dokumentasjon av avtaleverket knyttet til ansettelsen av Nicolai Tangen
Under høringen i finanskomiteen kom det spørsmål fra flere medlemmer om det ville komme nye dokumenter knyttet til ansettelsen av Nicolai Tangen og om representantskapets tilgang til slike dokumenter.

Finanskomiteens saksordfører Hadia Tajik fra Arbeiderpartiet rettet under høringen spesiell oppmerksomhet mot et dokument som representantskapets leder mottok søndag kveld. Dette dokumentet inneholder rettslig forpliktende erklæringer fra AKO Foundation om at selskapet og dets medlemmer («members») og forvaltere («trustees») – inkludert de «nærstående» til Tangen – ikke skal gi informasjon til Nicolai Tangen om AKO-fondene.

I Norges Banks brev til representantskapet av 27. mai ble det vist til at pågikk et arbeid med å ferdigstille avtaleverket knyttet til ansettelsen av Nicolai Tangen som leder av NBIM. Norges Bank publiserte en nyhetsmelding 30. juni om at det resterende avtaleverk og erklæringer fra tredjeparter var ferdigstilt og signert. Det ble samtidig gitt informasjon

om hvilke personer og selskap som var involvert i avtalene, og det ble gitt en generell beskrivelse av hva avtalene og avgitte erklæringer inneholdt. De avtalene og erklæringene som ikke inneholdt taushetsbelagt informasjon, ble publisert. Erklæringene fra AKO Foundation ble eksplisitt nevnt i nyhetsmeldingen 30. juni. Representantskapets tilsynssekretariat ble gjort kjent med at dokumentet var i ferd med å bli ferdigstilt før representantskapet sendte sitt brev til Stortinget 11. juni.

Representantskapet har i sitt tilsynsarbeid tilgang på all informasjon de måtte etterspørre. Representantskapet har ikke etterspurt noen av avtalene eller erklæringene som ble ferdigstilt 30. juni.

Dagen før høringen uttalte representantskapets leder, Julie Brodtkorb, til pressen at *«Vi har ikke sett forpliktelsen AKO Foundation inngår overfor Norges Bank om å ikke søke informasjon om investeringene»*. I lys av denne uttalelsen ble det aktuelle dokumentet oversendt. Samtidig ble representantskapets tilsynssekretariat informert om at de øvrige avtalene som inneholder taushetsbelagt informasjon kunne oversendes representantskapet dersom dette var ønskelig. Det samlede avtaleverket er på bankens eget initiativ for ordens skyld nå oversendt til representantskapets tilsynssekretariat 13. august.

Avvikling av AKO Trust (Jersey)
Som oppfølgning av spørsmål fra representanten Une Bastholm, MDG, bekreftes med dette at banken har dokumentasjon fra Apex Financial Services (Trust Company) Ltd. som «trustee» for AKO Trust (Jersey) på at AKO Trust er oppløst og avviklet pr. 3. juli 2020, og dens midler overført til den veldedige «stiftelsen» AKO Foundation.